

PRAWO POLOWANIA

Witold Daniłowicz

PRAWO POLOWANIA

Witold Daniłowicz

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 30 czerwca 2018 r.

Recenzent

Prof. dr hab. Bartosz Rakoczy

Wydawca

Grzegorz Jarecki

Redaktor prowadzący

Adam Choiński

Opracowanie redakcyjne

Katarzyna Świerk-Bożek

Łamanie

Wolters Kluwer Polska

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2018

ISBN 978-83-8124-865-5

ISSN 1897-4392

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Pamięci mojego Ojca

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	13
Wstęp	15
Rozdział 1	
Miejsce prawa łowieckiego w systemie prawa	21
1.1. Systematyzacja norm prawnych.....	21
1.2. Pojęcie prawa łowieckiego.....	26
1.3. Regulacje prawa łowieckiego o charakterze publicznoprawnym.....	27
1.3.1. Rosnąca rola regulacji publicznoprawnych w łowiectwie.....	27
1.3.2. Elementy publicznoprawne w prawie łowieckim.....	35
1.4. Regulacje prawa łowieckiego o charakterze prywatnoprawnym.....	38
1.5. Związki prawa łowieckiego z innymi dziedzinaми prawa	40
1.5.1. Związki prawa łowieckiego z prawem środowiska ...	40
1.5.2. Związki prawa łowieckiego z prawem rolnym	50
1.6. Kompleksowy charakter prawa łowieckiego.....	52
Rozdział 2	
Konstytucyjne uwarunkowania prawa łowieckiego.....	57
2.1. Konstytucyjna ochrona łowiectwa i myślistwa	57
2.2. Łowiectwo w kontekście zasady zrównoważonego rozwoju.....	61
2.3. Wykaz gatunków zwierząt łownych.....	66

2.4. Prawo polowania a konstytucyjna ochrona własności.....	67
2.4.1. Zakres dopuszczalnych ingerencji w prawo własności.....	67
2.4.2. Konstytucyjność ograniczeń w korzystaniu z prawa własności wynikających z Prawa łowieckiego.....	75
2.4.2.1. Ograniczenia w korzystaniu z prawa własności.....	76
2.4.2.2. Podstawa ustawowa i istota prawa własności..	80
2.4.2.3. Zasada proporcjonalności.....	80
2.5. Obowiązkowe członkostwo w Polskim Związku Łowieckim.....	89
2.6. Nadzór nad Polskim Związkiem Łowieckim.....	93
2.7. Wykonywanie polowania w obecności i przy udziale dzieci.....	98
2.8. Zakaz wykonywania polowania.....	104
2.9. Pierwszeństwo w przyjmowaniu do koła łowieckiego	105

Rozdział 3

Rys historyczny – od prawa do polowania

do prawa polowania.....	109
3.1. Prawo łowieckie w starożytnym Rzymie.....	109
3.2. Wczesne średniowiecze	110
3.3. Okres późnego średniowiecza w Europie Zachodniej.....	116
3.4. Upadek regale łowieckiego w Polsce	121
3.5. Upadek regale łowieckiego w Europie Zachodniej	124
3.6. Pierwsze kompleksowe regulacje łowieckie	129
3.7. Zastąpienie prawa do polowania przez prawo polowania	134
3.8. Prawo do polowania współcześnie	138
3.9. Współczesne modele dostępu do terenów łowieckich	142
3.9.1. Wolność polowania	143
3.9.2. System licencyjny	145
3.9.3. System obwodów łowieckich.....	146
3.9.3.1. System rewirowy	147
3.9.3.2. System spółdzielczy.....	148

Rozdział 4

Prawo polowania za granicą	151
4.1. Treść i konstrukcja prawa polowania w Niemczech.....	151
4.1.1. Treść prawa polowania.....	151
4.1.2. Konstrukcja prawa polowania.....	153
4.2. Treść i konstrukcja prawa polowania w Austrii.....	161
4.2.1. Treść prawa polowania.....	161
4.2.2. Konstrukcja prawa polowania.....	163
4.3. Treść i konstrukcja prawa polowania we Francji.....	166

Rozdział 5

Prawo polowania w Polsce	169
5.1. Ewolucja prawa polowania w Polsce w XX w.....	169
5.1.1. Prawo polowania w II Rzeczypospolitej.....	169
5.1.1.1. Pojęcie „prawo polowania” w języku prawnym i prawniczym.....	169
5.1.1.2. Treść i konstrukcja prawa polowania.....	173
5.1.2. Prawo polowania w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.....	174
5.1.2.1. Przejęcie prawa polowania przez państwo.....	174
5.1.2.2. Istnienie i zakres podmiotowy prawa polowania.....	179
5.1.2.3. Treść prawa polowania.....	181
5.1.3. Prawo polowania na gruncie Prawa łowieckiego.....	183
5.1.3.1. Istnienie i zakres podmiotowy prawa polowania.....	183
5.1.3.2. Treść prawa polowania.....	188
5.2. Konstrukcja prawa polowania w Polsce.....	196
5.2.1. Poglądy doktryny okresu II Rzeczypospolitej.....	196
5.2.2. Poglądy doktryny w okresie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.....	199
5.2.3. Konstrukcja prawa polowania na gruncie Prawa łowieckiego.....	200

Rozdział 6

Wykonywanie prawa polowania	215
6.1. Uprawnienie do polowania.....	215

6.2. Obwód łowiecki.....	220
6.2.1. Definicja i proces tworzenia obwodu łowieckiego....	221
6.2.2. Zakaz wykonywania polowania	228
6.2.3. Charakter prawny obwodu łowieckiego.....	238
6.3. Dzierżawa łowiecka.....	244
6.3.1. Przedmiot dzierżawy łowieckiej.....	244
6.3.2. Umowa dzierżawy obwodu łowieckiego	252
6.4. Własność nieruchomości gruntowych a wykonywanie prawa polowania.....	262

Rozdział 7

Własność zwierzyny i pożytki prawa polowania	275
7.1. Własność zwierząt łownych w stanie wolnym.....	275
7.2. Pozyskana zwierzyna jako pożytek dzierżawy prawa polowania.....	280
7.3. Własność trofeów łowieckich, padłej zwierzyny i zrzutów.....	284

Rozdział 8

Prawo łowieckie w orzecznictwie organów Europejskiej

Konwencji Praw Człowieka.....	289
8.1. Europejska Konwencja Praw Człowieka i jej mechanizm kontrolny	289
8.2. Ochrona prawa własności w Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.....	295
8.2.1. Prawo polowania jako element prawa własności w rozumieniu art. 1 protokołu nr 1	304
8.2.2. Kwalifikacja prawna pozbawienia wyłączności w odniesieniu do prawa polowania i zakazująca wykonywania polowań.....	312
8.2.3. Analiza dopuszczalności ograniczania prawa polowania.....	314
8.2.3.1. Interes powszechny.....	314
8.2.3.2. Zasada proporcjonalności.....	319
8.3. Wolność stowarzyszania się.....	342
8.3.1. Obowiązkowe członkostwo w krajowym związku łowieckim	343

8.3.2. Negatywna wolność stowarzyszania się	346
8.3.3. Obowiązkowe członkostwo w organizacjach zarządzających obwodami łowieckimi	348
8.3.4. Ingerencja w istotę prawa stowarzyszania się	358
8.4. Zakaz dyskryminacji	360
8.4.1. Zakaz dyskryminacji w kontekście ochrony własności	361
8.4.2. Zakaz dyskryminacji w kontekście wolności stowarzyszania się	369
8.5. Prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego	370
8.6. Ochrona myśli, sumienia i wyznania	372
8.7. Prawo do rzetelnego procesu sądowego	378
8.8. Wpływ orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka na ustawodawstwa łowieckie	382
Rozdział 9	
Tendencje rozwojowe regulacji łowieckich	389
9.1. Łowiectwo jako element zrównoważonego rozwoju	389
9.1.1. Koncepcja zrównoważonego łowiectwa	392
9.1.2. Zrównoważone łowiectwo w ustawodawstwach zagranicznych	398
9.2. Regionalizacja kompetencji w zakresie łowiectwa	403
Zakończenie	411
Bibliografia	419

WYKAZ SKRÓTÓW

- ABGB – powszechny austriacki kodeks cywilny z 1811 r. (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie 1811), „Justizgesetzsammlung” Nr 946/1811
- BGB – niemiecki kodeks cywilny z 18.08.1896 r. (Bürgerliches Gesetzbuch vom 18. August 1896), BGBI. I 2016 S. 233
- d.p.ł. – dekret z 29.10.1952 r. o prawie łowieckim (Dz.U. poz. 300 ze zm.) – uchylony
- EKPC – Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie 4.11.1950 r. (Dz.U. z 1993 r. poz. 284 ze zm.)
- k.c. – ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2018 r. poz. 1025 ze zm.)
- k.k. z 1932 r. – rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 11.07.1932 r. – Kodeks karny (Dz.U. poz. 571 ze zm.) – uchylony
- Konstytucja PRL – Konstytucja Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z 22.07.1952 r. (Dz.U. poz. 232 ze zm.); po zmianach z 16.02.1976 r. (Dz.U. poz. 36 ze zm.) – uchylona
- Konstytucja RP – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. poz. 483 ze zm.)
- p.o.ś. – ustawa z 27.04.2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2018 r. poz. 799 ze zm.)
- pr. łow. – ustawa z 13.10.1995 r. – Prawo łowieckie (Dz.U. z 2017 r. poz. 1295 ze zm.)
- protokół nr 1 – Protokół nr 1 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzony w Paryżu 20.03.1952 r. (Dz.U. z 1995 r. poz. 175/1 ze zm.)

pr. wod.	-	ustawa z 20.07.2017 r. – Prawo wodne (Dz.U. poz. 1566 ze zm.)
r.p.ł.	-	rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 3.12.1927 r. o prawie łowieckim (Dz.U. poz. 934 ze zm.) – uchylone
r.w.w.p.	-	rozporządzenie Ministra Środowiska z 23.03.2005 r. w sprawie szczegółowych warunków wykonywania polowania i znakowania tusz (Dz.U. poz. 548 ze zm.)
u.h.o.z.ł.	-	ustawa z 17.06.1959 r. o hodowli, ochronie zwierząt łownych i prawie łowieckim (Dz.U. z 1973 r. poz. 197 ze zm.) – uchylona
u.ł.	-	ustawa z 28.09.1991 r. o lasach (Dz.U. z 2017 r. poz. 788 ze zm.)
u.o.z.	-	ustawa z 21.08.1997 r. o ochronie zwierząt (Dz.U. z 2017 r. poz. 1840 ze zm.)
ustawa nowelizująca z 2018 r.	-	ustawa z 22.03.2018 r. o zmianie ustawy – Prawo łowieckie oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 651)

Czasopisma, zbiory orzecznictwa

BGBL.	-	Bundesgesetzblatt
OSNC	-	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSP	-	Orzecznictwo Sądów Polskich
OTK	-	Orzecznictwo Trybunał Konstytucyjnego
PiP	-	Państwo i Prawo
RGBL.	-	Reichsgesetzblatt

Inne

ACCA	-	gminny zatwierdzony związek łowiecki (<i>association communale de chasse agréées</i>)
ETPC	-	Europejski Trybunał Praw Człowieka
Lasy Państwowe	-	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe
NSA	-	Naczelny Sąd Administracyjny
PZŁ	-	Polski Związek Łowiecki
SN	-	Sąd Najwyższy
TK	-	Trybunał Konstytucyjny
WSA	-	Wojewódzki Sąd Administracyjny

WSTĘP

Prawo łowieckie zaczęło się wykształcać w okresie wczesnego średniowiecza¹ i przez kilka stuleci było jednym z istotnych działów prawa. Wynikało to ze znaczącego wpływu, jaki łowiectwo miało na różnorodne dziedziny życia społecznego w tamtym okresie². Wraz z postępującymi przemianami społeczno-gospodarczymi inaczej kształtowała się też rola łowiectwa. Skutkowało to ewolucją prawa łowieckiego i zmianą jego znaczenia w systemie prawa³.

Szczególnie istotną transformację prawa łowieckiego można zaobserwować na przestrzeni ostatnich kilkudziesięciu lat. Jest ona wynikiem przemian ustrojowych, które nastąpiły w wielu krajach europejskich, zmiany w podejściu do środowiska i jego ochrony, jak również rosnącej

¹ Według J. Gieysztora do X w. polowanie nie znało ograniczeń, natomiast od X stulecia łowy na grubego zwierza stały się zwyczajowym przywilejem księcia (J. Gieysztor, *Przedmowa* [w:] J. Jastrzębiec-Szczepkowski, *Organizacja i formy prawne łowiectwa w Polsce przedrozbiorowej (wiek X–XVIII)*, Warszawa 1949, s. 3–4 [nienumerowane]. Zob. też M. Mniszek-Tchórznicki, *Polskie prawo łowieckie w wiekach średnich*, Warszawa 1935, s. 55 i n.; J. Fromageau, *Gèneses du droit de la chasse dans les pays européens* [w:] *La chasse en droit comparé. Actes du colloque organisé au Palais de l'Europe à Strasbourg, les 9 et 10 novembre 1995 par la Société Française pour le Droit de l'Environnement*, Paris 2000, s. 7 i n.). Zdaniem A. Samsonowicz „potrzeba kodyfikowania prawa łowieckiego pojawiła się wtedy, gdy zaistniało w świadomości społecznej pojęcie kradzieży zwierzyny przez osoby spoza wspólnoty gminy lub nieupoważnione przez właściciela dóbr” (A. Samsonowicz, *Łowiectwo w Polsce Piastów i Jagiellonów*, Wrocław 2011, s. 193).

² A. Samsonowicz, *Łowiectwo...*, s. 9.

³ Zdaniem H.W. Eckardta, badając postrzeganie łowiectwa w poszczególnych okresach historycznych, dla każdego z nich należy określić funkcję i znaczenie zarówno łowiectwa, jak i prawa łowieckiego (H.W. Eckardt, *Herrschaftliche Jagd, bäuerliche Not und bürgerliche Kritik*, Göttingen 1976, s. 268).

roli praw człowieka w regulacjach prawnych. Ten proces obserwujemy także w Polsce, gdzie pojawiają się głosy sugerujące konieczność dostosowania istniejącego modelu ustrojowego łowiectwa do obowiązujących norm konstytucyjnych.

Prawo łowieckie nie było dotychczas przedmiotem szerszego zainteresowania polskiej nauki. Monografie poświęconych tej tematyce jest bardzo niewiele, a te, które powstały, zajmują się zagadnieniami szczegółowymi. Ten stan rzeczy należy uznać za wysoce niezadowalający. Trudno też wskazać jego przyczynę. Można jedynie wspomnieć, że już na początku XX w. piszący w Prusach J. Bauer zwrócił uwagę, że prawo łowieckie jest traktowane przez naukę prawa po macoszemu⁴. O ile jednak nauka niemiecka poczyniła od tego czasu znaczne postępy w tym zakresie, o tyle w nauce polskiej prawo łowieckie stoi nadal na uboczu głównego nurtu badań.

Celem monografii jest wypełnienie tej luki przez analizę podstawowej instytucji prawa łowieckiego – prawa polowania⁵. Do 1952 r. polskie

⁴ J. Bauer, *Die Jagdgesetze Preussens: Nach dem neuesten Stand der Gesetzgebung einschliesslich des Wildschonengesetzes vom 14. Juli 1904 sowie der Rechtsprechung ausführlich bearbeitet*, Neudamm 1905, s. XI.

⁵ Trzeba przede wszystkim podkreślić, że „prawo polowania” nie jest synonimem „prawa łowieckiego”, a oba te pojęcia mają odmienny zakres pojęciowy. „Prawo łowieckie” to ogół przepisów dotyczących łowiectwa (zob. pkt 1.2), natomiast „prawo polowania”, najogólniej rzecz ujmując, to wyłączne uprawnienie do pozyskiwania zwierzyny na określonym obszarze. W krajach niemieckojęzycznych odpowiednikiem polskiego „prawa łowieckiego” jest *Jagdrecht*. Tego samego słowa używa się w języku niemieckim także w odniesieniu do „prawa polowania”. Dlatego też, dla większej jasności, doktryna niemiecka i austriacka rozróżniają między *Jagdrecht* w znaczeniu przedmiotowym (niem. *Jagdrecht im objektiven Sinn*), będącym odpowiednikiem polskiego „prawa łowieckiego”, i *Jagdrecht* w znaczeniu podmiotowym (niem. *Jagdrecht im subjektiven Sinn*), będącym odpowiednikiem polskiego „prawa polowania” (*Bundesjagdgesetz. Kommentar*, red. M. Schuck, München 2010, s. 4, nb. 3; zob. też D. Meyer-Ravenstein, *Die Jagdberechtigungen*, Bückeburg 1986, s. 21–22; A. Lorz, *Naturschutz-, Tierschutz- und Jagdrecht. Fischerei- und Kulturpflanzenchutz*, München 1967, s. 291 i 296; B. Böckel, *Perspektiven des Prinzips der Nachhaltigkeit in der europäischen Jagdrechtsystemen*, Friedrich-Schiller-Universität Jena 2014 (niepubl. praca doktorska), s. 34. Na gruncie prawa austriackiego zob. np. H. Binder, *Jagdrecht*, Wien 1992, s. 24). We Francji w odniesieniu do „prawa łowieckiego” stosuje się dwa określenia: *droit de chasse* albo *droit cynégétique*. Doktryna francuska nie wprowadziła jednak takiego podziału jak doktryna

ustawodawstwo łowieckie jednoznacznie określało, do kogo należało polowanie (czyli, używając współczesnej terminologii, komu przysługiwało prawo polowania) i wiązało je z własnością gruntu⁶. Związek ten został zerwany przez dekret z 29.10.1952 r. o prawie łowieckim, na mocy którego prawo polowania znacjonalizowano i wprowadzono nowy model ustrojowy łowiectwa. Od tego czasu określenie „prawo polowania” przestało być używane zarówno w ustawodawstwie, jak i w piśmiennictwie prawniczym.

Głównym zamierzeniem badawczym jest wykazanie, że mimo iż samo określenie nie jest już używane, to prawo polowania, jako instytucja prawa łowieckiego, nadal istnieje na gruncie obowiązującego ustawodawstwa. Bez niego nie da się zrozumieć istoty i charakteru prawnego innych kluczowych instytucji prawa łowieckiego – obwodu łowieckiego i dzierżawy łowieckiej. Konieczna jest też analiza konstrukcji tego prawa. Przydatne do jej przeprowadzenia wydaje się ogólne przedstawienie różnych modeli prawa polowania funkcjonujących współcześnie w Europie oraz bardziej szczegółowa analiza prawa polowania w Niemczech, Austrii i we Francji. Podejście prawnoporównawcze pozwala na lepsze zrozumienie badanych instytucji prawnych. Jak słusznie zauważył W.J. Wagner, „przez zaznajomienie się z prawem obcym lepiej pozna się swój własny system”⁷.

niemiecka na prawo łowieckie w znaczeniu przedmiotowym i podmiotowym, aczkolwiek niektórzy autorzy francuscy rozróżniają w tym kontekście *droit de chasse* w szerszym i węższym znaczeniu. To pierwsze odnosi się do prawa łowieckiego, a drugie – do prawa polowania. Jeśli chodzi o etymologię słów „polowanie”, „myślistwo” i „łowiectwo” oraz ich odpowiedników w innych językach europejskich, zob. T.J., Żuchowski, *Łowiecka kultura europejska – rozważania o języku* [w:] *Europejskie tradycje łowieckie*, red. T.J. Żuchowski, Warszawa 2013, *passim*; A. Samsonowicz, *Łowiectwo...*, s. 20 i n.

⁶ Art. 4 r.p.ł.

⁷ W.J. Wagner, *Przedmowa* [w:] R. Tokarczyk, *Komparatystyka prawnicza*, Warszawa 2008, s. 19. Zdaniem R. Tokarczyka celem badań wykorzystujących metodę prawnoporównawczą jest „poznanie różnorodnych rozwiązań podobnych problemów, regulowanych prawem, i wybór najbardziej odpowiedniego dla danych warunków” (R. Tokarczyk, *Komparatystyka prawnicza*, Warszawa 2008, s. 200).

Dobór materiału porównawczego został oparty na kryterium określonym przez R. Tokarczyka jako „merytoryczne pokrewieństwo”⁸. Z tego punktu widzenia jako podstawowy przedmiot analizy porównawczej wybrano Niemcy, Austrię i Francję. Ustawodawstwa łowieckie krajów niemieckiego obszaru językowego – przede wszystkim Austrii i Niemiec – opierają się na tym samym modelu konstrukcyjnym prawa polowania i prawa łowieckiego. Co więcej, taki właśnie model funkcjonował w Polsce do 1952 r., a pewne jego elementy są do dziś częścią polskiego modelu ustrojowego łowiectwa.

Rozważania na temat prawa łowieckiego, a zwłaszcza prawa polowania, dały asumpt do uporządkowania kwestii terminologicznych i wysunięcia pewnych propozycji w tym zakresie. Aby ułatwić Czytelnikowi dalszą lekturę, celowe wydaje się zaprezentowanie podstawowych pojęć używanych w niniejszej monografii już we wstępie.

Kluczowym określeniem jest „prawo polowania” oznaczające, najogólniej rzecz biorąc, wyłączone uprawnienie do pozyskiwania zwierzyny na określonym obszarze. Na gruncie prawa polskiego prawo to przysługuje Skarbowi Państwa, który nim rozporządza przez wydzierżawianie bądź oddawanie w zarząd. Prawo polowania jest wykonywane przez dzierżawców bądź zarządców obwodów łowieckich, zwanych dalej łącznie „podmiotami prowadzącymi gospodarkę łowiecką”. „Wykonywanie prawa polowania” polega na prowadzeniu gospodarki łowieckiej, w tym także na wykonywaniu polowań (pozyskiwaniu zwierzyny).

W dyskusjach na temat polskiego łowiectwa coraz częściej pojawiają się głosy o konieczności wprowadzenia zmian w jego modelu ustrojowym. Opinie takie wyrażają przede wszystkim rolnicy i inni właściciele nieruchomości gruntowych, przeciwnicy łowiectwa ze względów ideologicznych oraz niektórzy politycy. Zgadzą się z nimi także nie-

⁸ Autor ten określa to kryterium jako „powiązanie ze sobą określonych praw z pewnego punktu widzenia, oryginalności rozwiązań, praktycznego znaczenia, podobieństwa spełnianych przez nie funkcji itd.” (R. Tokarczyk, *Komparatystryka...*, s. 71).

którzy myśliwi⁹. Toczące się dyskusje na temat regulacji łowieckich są wynikiem konfliktów powstających między myśliwymi a rolnikami i innymi właścicielami nieruchomości gruntowych z jednej strony oraz przeciwnikami polowań z powodów ideologicznych – z drugiej. Nie ulega wątpliwości, że na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat wszystkie te konflikty znacznie się nasiliły. Również wśród myśliwych pojawiło się zróżnicowanie poglądów na temat organizacji polskiego łowiectwa.

Podstawowym źródłem tych konfliktów jest niedostosowanie modelu ustrojowego polskiego łowiectwa do współczesnych warunków społeczno-gospodarczych, a zwłaszcza do obowiązujących zasad konstytucyjnych. Model ten został wypracowany w początkach lat 50. ubiegłego wieku, w zupełnie innych warunkach społeczno-ustrojowych. Nie może więc dziwić, że jego utrzymywanie w obecnych warunkach rodzi problemy.

Parlament zakończył niedawno prace nad nowelizacją Prawa łowieckiego. Nie doprowadziły one do stworzenia nowego modelu ustrojowego polskiego łowiectwa, a tym samym nie rozwiązały jego podstawowych problemów. Należy oczekiwać, że w niedalekiej przyszłości wypracowanie nowego modelu będzie konieczne. Zamierzeniem autora jest nie tylko analiza teoretyczna postawionego problemu, lecz także dostarczenie materiału, który będzie mógł być wykorzystany w tych pracach.

Monografia uwzględniła stan prawny na dzień 30.06.2018 r.

⁹ Zob. np. M. Kościelniak-Marszał, *Czy Zarząd Główny uratuje dobre imię Związku „Brać Łowiecka”* 2017/6, s. 68–69. Zob. też B. Komorowski, *Nigdy nie przestałem polować*, rozm. przepr. J. Nizinkiewicz, „Rzeczpospolita” z 1.06.2017 r., s. A7; Kaczyński: *poprawimy los zwierząt w Polsce, będą duże zmiany w prawie łowieckim*, „Rzeczpospolita” z 28.02.2017 r.

Rozdział 1

MIEJSCE PRAWA ŁOWIECKIEGO W SYSTEMIE PRAWA

1.1. Systematyzacja norm prawnych

Jednym z podstawowych problemów w teorii prawa jest kwestia systematyzacji norm prawnych. Można jej dokonywać na rozmaite sposoby. Zasadniczo polega ona na wyróżnianiu w ramach zbioru norm, jakim jest system prawa, uporządkowanych wewnętrznie podzbiorów¹.

Tradycyjnie w ramach systemu prawa wydziela się dwa podzbiory – prawo publiczne i prawo prywatne. Jest to najstarsze zróżnicowanie norm prawnych, wywodzące się jeszcze z prawa rzymskiego². Niektórzy autorzy nazywają te dwa podzbiory „wielkimi »ponadgałęziowymi« działami prawa”³.

¹ S. Wronkowska, *Systematyzacja norm prawnych – gałęzie prawa* [w:] S. Wronkowska, Z. Ziemiński, *Zarys teorii prawa*, Poznań 2001, s. 192.

² A. Bator, *Gałęź prawa* [w:] *Wprowadzenie do nauk prawnych. Leksykon tematyczny*, red. S. Bator, Warszawa 2012, s. 176; T. Chauvin, T. Stawecki, P. Winczorek, *Wstęp do prawoznawstwa*, Warszawa 2016, s. 153; A. Dębiński, M. Jońca, *Leksykon tradycji rzymskiego prawa prywatnego. Podstawowe pojęcia*, Warszawa 2016, s. 207; W. Wołodkiewicz, *Czy prawo rzymskie przestało istnieć?*, Kraków 2003, s. 67. Jak jednak zauważa H. Rot, podobna idea nie była obca wcześniejszym myślicielom, np. Arystotelesowi i Demostenowi (H. Rot, *Problem dychotomii prawa publicznego i prywatnego*, „Acta Universitatis Wratislaviensis”. Przegląd Prawa i Administracji 1976/VII, s. 10).

³ H. Rot, *Problem...*, s. 23.

Teorii doktrynalnych tłumaczących i uzasadniających wyodrębnienie tych dwóch podstawowych podzbiorów jest wiele⁴. Według jednej z nich – teorii interesu – o tym, co publiczne i prywatne przesądza podział interesów czy korzyści. W rezultacie do prawa publicznego zalicza się normy prawne, które służą realizacji interesów ogółu, czyli interesów państwowych, a do prawa prywatnego – normy, które służą do zaspokajania interesów jednostek⁵. Myśl tę dobrze oddaje definicja rzymskiego jurysty Ulpiana, wedle którego „Prawo publiczne to takie, które ma na względzie stan państwa rzymskiego, a prywatne korzyść jednostek. Pewne normy są bowiem użyteczne dla ogółu, inne dla jednostek”⁶.

Z biegiem lat podział na prawo publiczne i prywatne zaczął być szeroko stosowany w oderwaniu od teorii, z których się wywodzi⁷. Na ile podział ten pozostaje w dalszym ciągu aktualny, stanowi przedmiot sporu w doktrynie. Zdaniem I. Zachariasza jest on intuicyjnie przyjmowany i naukowo wykorzystywany⁸. Warto przy tym zauważyć, że w drugiej połowie ubiegłego wieku teoretycy prawa zwracali uwagę na zawężanie się sfery działania prawa prywatnego i odpowiednie rozszerzanie się zasięgu działania prawa publicznego⁹. Współcześnie natomiast obserwowane jest zwiększanie się roli regulacji cywilistycznych kosztem rozwiązań typowych dla prawa administracyjnego¹⁰.

⁴ Przegląd tych teorii zob. J. Nowacki, *Prawo publiczne – prawo prywatne*, Katowice 1992, *passim*; H. Rot, *Problem..., passim*.

⁵ J. Nowacki, *Prawo...,* s. 13–14; A. Dębiński, M. Jońca, *Leksykon...,* s. 206.

⁶ „Publicum ius est, quod ad statum rei Romanae spectat, privatum quod ad singulorum utilitatem: sunt enim quaedam publice utilia, quaedam privatim”; cyt. za: A. Dębiński, M. Jońca, *Leksykon...,* s. 206.

⁷ L. Karski, *Znaczenie podziału na prawo publiczne i prywatne w rozwiązywaniu problemów środowiskowych* [w:] *Konflikty środowiskowe i sposoby ich rozstrzygnięcia*, red. H. Lisicka, A. Lisowska, Wrocław 2012, s. 13.

⁸ I. Zachariasz, *Prawo w ujęciu strukturalnym. Studium o dychotomicznym podziale prawa na prawo publiczne i prawo prywatne*, Warszawa 2016, s. 61. Autor ten zwraca uwagę, że we współczesnych naukach prawnych nie ma jasnego poglądu na dychotomiczny podział prawa na publiczne i prywatne. Zob. też J. Boć, *Prawo ochrony środowiska jako prawo publiczne* [w:] *Zagadnienia systemowe prawa ochrony środowiska*, red. P. Korzeniowski, Łódź 2015, s. 22 oraz H. Rot, *Wstęp do nauk prawnych*, Wrocław 1992, s. 92–93.

⁹ H. Rot, *Wstęp...,* s. 92; tegoż, *Problem...,* s. 24.

¹⁰ M. Szyrski, *W sprawie zjawiska przenikania się prawa administracyjnego i prawa cywilnego w nowoczesnym państwie prawa* [w:] *Wypieranie prawa administracyjnego*

Z punktu widzenia niniejszej monografii podział na prawo publiczne i prywatne jest o tyle przydatny, że pozwala na określenie zakresu ingerencji państwa w daną sferę stosunków społecznych podlegającą regulacji prawnej¹¹. Wykorzystanie tego podziału wymaga, aby za kryterium dychotomii przyjąć charakter poszczególnych norm prawnych, a nie włączanie do jednej czy drugiej gałęzi całych aktów prawnych lub działów prawa¹². W tym ujęciu do norm należących do prawa publicznego zalicza się te, za pomocą których państwo wkracza w życie społeczne w sposób bezpośredni, formułując odpowiednie nakazy i zakazy. Do prawa prywatnego należą natomiast normy, które nie są objawem bezpośredniej ingerencji państwa w życie społeczne, czyli nie nakazują ani nie zakazują konkretnych czynności czy zachowań¹³.

Poza podziałem na prawo publiczne i prywatne, szczególną doniosłość w systematyzacji norm prawnych odgrywa ich podział na gałęzie prawa¹⁴. Za gałąź prawa w doktrynie jest uważany zbiór norm, które regulują określoną sferę stosunków społecznych oraz wytwarzają typowe dla tych stosunków instytucje prawne¹⁵. O wyróżnieniu takiej czy innej gałęzi decyduje przyjęcie określonej konwencji¹⁶. Jak zauważył A. Stelmachowski, w doktrynie nie ma jednolitości poglądów ani co do kryteriów pozwalających na wyodrębnianie poszczególnych gałęzi prawa, ani co do ich zakresów¹⁷.

Współcześnie za trzy klasyczne gałęzie prawa uważa się prawo administracyjne, cywilne i karne¹⁸. A. Stelmachowski wskazuje, że zostały one wyodrębnione na zasadzie stosowanej metody regulacji, specyficznej dla każdej z tych gałęzi. Metoda administracyjna, której atrybutem jest

przez prawo cywilne, red. A. Doliwa, S. Prutis, Warszawa 2012, *passim*.

¹¹ H. Rot, *Problem...*, s. 23. Tak samo J. Oniszczyk, *Prawo. Jego tworzenie i systematyka. Wybrane zagadnienia*, Warszawa 1999, s. 113.

¹² H. Rot, *Problem...*, s. 22–23.

¹³ H. Rot, *Problem...*, s. 22.

¹⁴ Por. S. Wronkowska, *Systematyzacja...*, s. 193.

¹⁵ T. Chauvin, T. Stawecki, P. Winczorek, *Wstęp...*, s. 153. Zob. też A. Bator, *Gałęź...*, s. 175–176.

¹⁶ J. Nowacki, Z. Tobor, *Wstęp do prawoznawstwa*, Warszawa 2016, s. 131.

¹⁷ A. Stelmachowski, *Zarys teorii prawa cywilnego*, Warszawa 1998, s. 23–24.

¹⁸ A. Bator, *Gałęź...*, s. 176.

Witold Daniłowicz – radca prawny; absolwent studiów prawniczych na Uniwersytecie Wrocławskim, studiów prawniczych (stopnia podstawowego i podyplomowych) w LSU Law Center w Baton Rouge (Luizjana, USA) oraz studiów podyplomowych w zakresie prawa międzynarodowego w Instytucie Studiów Społecznych w Hadze (Holandia). Od 1985 r. praktykuje prawo w uznanych międzynarodowych kancelariach prawnych, początkowo w Stanach Zjednoczonych, a od 1990 r. – w Polsce. Zajmuje się problematyką inwestycji zagranicznych, łączeń i przejęć spółek oraz międzynarodowymi transakcjami handlowymi i finansowymi. Występuje jako arbiter w krajowych i międzynarodowych postępowaniach arbitrażowych. Wskazywany jako wiodący prawnik w Polsce w krajowych i międzynarodowych rankingach. Autor kilkunastu publikacji naukowych z różnych dziedzin prawa. Monografia jest rozszerzoną wersją rozprawy doktorskiej obronionej przez autora w Instytucie Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk.

Publikacja stanowi pierwszą kompleksową analizę prawa polowania rozumianego jako prawo podmiotowe do wykonywania polowania na określonym gruncie, będącego kluczową instytucją Prawa łowieckiego. Jej poznanie jest niezbędne dla zrozumienia charakteru prawnego innych instytucji tego działu prawa, w szczególności obwodu łowieckiego i dzierżawy łowieckiej.

Autor bada konstrukcję prawa polowania w prawie polskim i przedstawia ją w aspekcie historycznym oraz na tle porównawczym – zestawiając z prawem polowania w Niemczech, Austrii i we Francji. Omawia także m.in. konstytucyjne aspekty prawa łowieckiego, orzecznictwo organów Europejskiej Konwencji Praw Człowieka w kwestiach łowieckich i tendencje rozwojowe w regulacjach łowieckich w Europie. W swojej analizie uwzględnia kontrowersyjną ustawę z 2018 r. nowelizującą Prawo łowieckie.

Książka jest przeznaczona dla prawników praktyków oraz przedstawicieli nauki zajmujących się prawem konstytucyjnym, administracyjnym, cywilnym i prawem ochrony środowiska. Zainteresuje także myśliwych i leśników.

9 788381 248655 W01P01

ISSN 1897-4392
ISBN 978-83-8124-865-5

9 788381 248655

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUPER.PL

WWW.PROFINFO.PL